

Djurens sommarsömn

Återutgivning av text från 1916

En publikation från
e-boksbiblioteket.se

Djurens sommarsömn.
Återutgivning av text från 1916

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-623-5

Copyright © 2020 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.

Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

I den här e-boken får du veta mer om ett ämne som fascinerade svenskarna förr i tiden: Djurens sömn. Många kände till att djur som björnar gick i ide på vintern – men inte att djur i varmare trakter faktiskt gick i dvala under sommarmånaderna.

Den här korta texten skildrar den senaste forskningen om djur som krokodiler, alligatorer och fiskar – från både Sydamerika, Afrika och södra Europa.

Den här texten publicerades ursprungligen i september år 1916 i tidningen "Upsala Nya Tidning" med rubriken "Djurens sommar-sömn". Texten publicerades anonymt.

Eftersom den här texten skrevs för mer än 100 år sedan så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

Djurens sommarsömn

Den här texten publicerades ursprungligen i september år 1916 i tidningen "Upsala Nya Tidning" med rubriken "Djurens sommarsömn". Texten publicerades anonymt.

Då man talar om djurens vintersömn, vet var och en, att därmed menas den i det mellaneuropeiska klimatet för olika djurarter, i synnerhet insekter, gemensamma företeelsen, att de under den kalla årstiden sjunka i ett slags dvala. Vad som däremot är mindre bekant, är det faktum, att torka och svår hetta lika väl som vinterkölden kunna framkalla ett letargiskt tillstånd av ihållande slag. Därför kan man i fråga om åtskilliga djurarter tala om en varje år återvändande sommarsömn i torra trakter med rägnfria och mycket heta somrar.

Enligt professorn vid universitetet i Basel Friedrich Zschokke, berättade redan Humboldt om djurens sommarsömn, och hans uppgifter bekräftades av andra forskare som t. ex. Emin Pascha, Stuhlmann och Werner. De första iakttagelserna gjordes på Sydamerikas i sommarsömn stelnade aligatorer, och även i fråga om Nilländernas krokodiler och Sudans ormar och ödlor kunde det konstateras, att de

tillbringa den torraste årstiden djupt nedgrävda i jorden och i sömnlignande medvetslöshet. Grodor, paddor och sköldpaddor i heta länder kunna under många månader ligga fullkomligt orörliga i en sorts dödsstelhet i den torra marken eller i strandgyttjan. Lungfisken i Centralafrika och Paraguay inrättar sin sommarsömn, som ofta varar i 7—9 månader, på ett särskilt sätt. Den rullar in sig i jordklimpar eller gyttjekapslar, vars inre utrymme beklädes av slemsekret ur hudkötlarna. Då lungfisken är färdig till sommarsömn, överdrages dess skinn av ett fernissaliknande ämne och i stället för de inkapslade gälarna övertaga den kärllrika fenstjärten och den till lunga förvandlade simblåsan andningsfunktionen. Den inandade luften indrages genom en gång, som leder till sömnbostadens övre yta. I detta torra tillstånd kunna lungfiskarna transporteras hundratals mil, för att därefter, då de hårda jordklimparna upplösas av flytande vatten, återuppvakna till alla levnadsfunktioner.

Djur som hålla sommarsömn, träffas dock icke enbart i tropikerna. Redan klimatvillkoren på andra sidan alperna förslå att hos somliga djur framkalla en sömnlignande somnardvala. Så t. ex. håller glasögonsalamandern i Italien sin värmesömn för att sedan leva sitt aktiva liv under de fuktiga vintermånaderna. På liknande sätt är det med vinbergssnigeln i Medelhavsområdet, som under den svåraste hettan tillstänger sitt hus förmedelst en sorts välvt lock för att först på nytt våga sig fram i början av den kyligare och fuktigare årstiden.

En av de intressantaste företeelserna på sommarsömnens område är, att även i trakter, där detta fenomen vanligen icke förekommer, en ovanlig rägnfri och het sommar kan medföra en letargisk dvala hos kallblodiga ryggradsdjur. Under sommarhettan 1911 iakttog man i Champagne, att fiskarna i slottet Marchets uttorkade dam-

mar stelnade i den numera stenhårda gyttjebottnen. Att de icke voro döda, utan blott hemfallna åt den förut okända somnardvalan, visade sig vid det första hästräget, då det åter stigande vattnet mycket snart upplivades av vaknande aborrar, sutare och karpar. Även andra iakttagelser ha visat, att sommarsömn hos fiskar framkallas tillfälligtvis genom ovanliga yttre förhållanden. Där emellertid i en alltjämt mild och fuktig luft växtlivet aldrig vissnar, somnar icke heller djurvärlden till någon av årstiden framkallad dvala. Så t. ex. finnes det på Stilla oceanens tropiska öar, vilka icke känna till omväxlande årstider, varken sommarstelhet eller vintersömn inom djurvärlden. Därav framgår åter det intima sammanhanget mellan yttre orsak och inre värkan, mellan hemortens klimat och de där förekommande varelsernas livsvanor. Ty förutsättningarna för dessa letargiföreteelser uppfyllas först med de klimatiska zonernas utbildning och med uppträdandet av regelbundet återvändande årstider med sin omväxling mellan värme och köld.

Viktiga ord och personer

von Humboldt, Alexander.

[1769–1859] Tysk friherre, upptäcktsresande och naturforskare. Är mest känd för sina forskningsresor till Syd- och Centralamerika 1799–1804 och Asien 1829.

Pascha, Emin.

[1840–1892] Tysk läkare och forskningsresande som ursprungligen hette Isaak Eduard Schnitzer. Började karriären som läkare. Han tjänstgjorde bland annat som läkare i Egypten för guvernören Gordon och gjorde ett så bra jobb att han tog över jobbet som generalguvernör över Sudan. Är mest känd för sina upptäcktsfärder genom Afrika.

Stuhlmann, Franz.

[1863–1928] Tysk zoolog, militär och upptäcktsresande. Publicerade flera böcker om sina resor och sin forskning i Afrika.

Zschokke, Friedrich.

[1860–1936] Schweizisk zoolog. Tjänstgjorde bland annat som professor i zoologi vid universitetet i Basel. Är mest känd för sin forskning om djurlivet i sjöar.

*Nu kan du prenumerera på våra nya titlar via **patreon**.*

- Du får en ny e-deckare i veckan.*
- Du får tillgång till ett bibliotek med 50-100 titlar.*
- Du får tillgång till massor av fakta och biografier.*

Mer info:

www.patreon.com/klassiskadeckare